

Другий шлях полягає у введенні постмодерністами поняття виблискування, мерехтіння як звичайного стану людського сприйняття дійсності. Класична філософська традиція, особливо часів модерну, передбачала, що людське відношення до дійсності має характер неперервного тривання, утримування в стані актуальної єдності. Проте насправді це, звичайно, постає ідеалізацією дійсного стану речей. Жодна реальна людська свідомість не перебуває і не може перебувати у стані неперервної та завжди рівної собі напруги; якщо придивитись уважніше до того, що відбувається у нашому актуальному полі сприйняття дійсності, то воно, скоріше, весь час міняє тонус свого актуального стану. Інколи свідомість губиться у самозабутті, інколи – втрачає лінію неперервного зв'язку своїх внутрішніх станів, інколи для того, щоби вона увійшла у стан притомності та самоідентифікації, їй необхідно прив'язатись до чогось зовнішнього та ін. Саме такий стан сприйняття дійсності, що більше відповідає досвіду людського самоспостереження, отримав характеристику мерехтіння свідомості, перебування її в стані проблискувань.

Отже, за епатажними випадками, що дійсно притаманні творам та позиції багатьох представників постмодернізму, проглядається тенденція дійсної зміни вихідних парадигм сучасної філософії, зміни, в цілому спрямованої на те, щоби наблизити філософію до реалій життя, а не надавати першості перед життям філософським абстракціям та ідеалізаціям.

Наталія Саноцька

Національний університет “Львівська політехніка”

м. Львів

ВИНИКНЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА НАСЛІДКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПАРАДИГМИ ТВОРЧОСТІ

На сучасному етапі соціокультурного розвитку відбувається ствердження новизни як смислової константи творчості. Такий підхід закріплюється в словниках та енциклопедіях, в підручниках і навчальних програмах. Однак, такий підхід до розуміння творчості призвів до цілої низки проблем. Нове може виявитися регресивним, реакційним, антигуманним. До класичного прикладу такої ситуації належить проблема створення атомної, хімічної та бактеріологічної зброї. Така ситуація характерна для часів науково-технічної революції і наступних етапів розвитку цивілізації європейського типу. Зараз ретроспективно оглядаючи

величезний шлях пройдений наукою за останні двісті років, стає зрозумілим, що це – історія парадигмального відходу від мирного співіснування людини з природою. Тут доречно, у зв'язку з обговоренням даної теми, звернутися до історії зміни смислових вимірів феномену творчості у європейській парадигмі. Історично первісні структурні утворення людської свідомості, що корелюються з поняттям “творчість”, виявляються в античній філософській традиції і передбачають у людини особливу здатність діяти, вектор якої спрямований “від природи”, виготовляти те, що не створила природа, наслідуючи її способи дії. У творчому процесі людина отримує можливість повернутися до природи, відновити гармонію з нею. Циклічне сприйняття часу призводить до створення “парадигми Всесвіту”, що втілила у собі сакральний зміст базової матриці буття, його сутність. Саме тому для adeptів подібного світосприйняття “нема нічого нового під сонцем”. Тож закономірно, що творчість людей у цю епоху лише відтворює парадигматичну ситуацію початку, головні архетипи якої знаходяться у минулому.

Усвідомлюючи час як визначальний фактор плинності, минулості життя, людина намагається створити його “контекстуальний відбиток”, “зупинити час” та подолати смерть, створюючи відносно стабільну реальність культурного буття, адже факт потенційного небуття сприймається як відверте протиріччя з гармонійними принципами світобудови, а отже підлягає подоланню.

Саме християнська есхатологія стала для людини європейської культури фактором, що спонукає її будувати, створювати контекст власного життя заради трансцендентного спасіння. Досконале стає властивістю не лише минулого, а й майбутнього, з точки зору якого власне і визначається ступінь відповідності життя кожного імперативним релігійним постулатам. Отже, ступінь креативності контексту значно зростає. Більш того, людина співвідносить своє буття не лише з індивідуальною смертю, а й зі “смертю” усього світу. Людина творить не лише задля власного порятунку, у глобальній космологічній драмі, вона рятує своєю присутністю недосконалий світ. Час розуміється історично, тобто визначеним творенням в унікальних та незворотних подіях, що мають значну онтологічну вагу. В епоху Нового часу людське життя розглядається не як шанс для духовного спасіння, а як можливість реалізувати себе, залишивши свій неповторний відбиток у людській культурі. Відбувається протиставлення людини та природи. Остання стає об'єктом підкорення для самовпевненої людської думки. Прекрасне майбутнє стає ідеалом, який втілить рай на землі. Образ цього

майбутнього, що є втіленням розумного, справедливого, технократичного устрою суспільства, спонукає людину до творчої діяльності, основною характеристикою якої є новизна.

Людина прагне підкорити природу, “поліпшити” її у відповідності до власних потреб. Звичайно, подібний підхід суперечить гармонізації взаємин людини із світовим цілим і цілком закономірно є джерелом глибокої кризи сучасності як на світоглядному, так і на емпіричному екологічному рівні. На сьогоднішній день бачиться необхідним здійснювати експлікацію змісту феномену творчості в поліваріативності його смислових проєкцій. Оскільки творчість - це надзвичайно динамічним, багатовимірним феноменом, котрий сутнісно розкривається не лише на рівні суцього(актуалізація буттєвої повноти, народження нового), а й на буттєвому (що скерований на саморозкриття буття) і екзистенційному (перебування на стику буття і суцього як особистості) рівнях. Творчість постає для людини випробуванням себе і буття на основі принципової можливості онтологічної зміни суцього, виявляючи себе як людський екзистенціал. Буття, що несе у собі принцип творчості – онтологічну зміну, – дозволяє бути суцьому, а здійснення суцього актуалізується людською присутністю та розкриває буття.

Феномен творчості пов’язаний із найважливішими аспектами людського самовизначення, особистісним пошуком та конституюванням власного Я, а також пошуком моделей гармонійних взаємовідносин зі світом.

Сергій Яремчук

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

ПОГЛЯДИ БРИТАНСЬКИХ ФІЛОСОФІВ-МОРАЛІСТІВ

Е. ШЕФСТБЕРІ, ТА Д. ЮМА НА РЕЛІГІЙНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОРАЛІ

Розвиток британськими філософами-моралістами концепції морального почуття глибоко пов’язаний з їхнім різко критичним ставленням до релігії в цілому та до релігійних забобонів зокрема. Е.Шефстбері основне завдання бачить в тому, щоб довести незалежність морального складу людини від характеру її поглядів на божество. Релігійні емоції, побожність, за Шефстбері, є морально нейтральними. Важливим є те, що притягує людину до божества і примушує її чинити добро. Доброзичливість може бути механічною, впливати з виховання або схиляння перед вищим авторитетом. Людина може робити добрі вчинки і через страх перед божественною карою. Але це мало стосується доброзичливості так само, як нездійснення чогось